

Jaktspanielns första tid i Sverige, del 1

Profeter, pionjärer och paradigmskifte

Text: Sten Christoffersson

Hur väl insatta är dagens SSRK-medlemmar i våra rasers historia vad gäller jaktvarianterna i vårt land? Många tar dem nog för givna och tror att de "alltid" har funnits här jämsides med de hundar som vi främst ser på utställningar. Men så är det ju inte.

Vi som varit med ett tag minns den stora ofreden på främst 1980-talet. Då förde representanter för de olika rastyperna ett veritabelt krig mot varandra från djupt nedgrävda försvarspositioner, uppskyffade kring rigida uppfattningar om den egna rastypens förmenta förträfflighet och den andras fördärvlighet, inte sällan i kombination med avgrundsdjup okunnighet om hur småviltjakt med stötande hund går till.

Det är främst om denna pionjärtid som jag nu vill berätta, de år då i första hand jaktspringern men även så smått jaktcockern tack vare några hängivna spanieljägares insatser etablerade sig som det självklara valet för de flesta småviltjägare med spaniel i stora delar av Sverige. Vad som hände efter 1990 lämnar jag i stort sett därhän av utrym-

messkäl och lättja. Det finns mycket nog att säga om den första tiden och för att få med det viktigaste brer jag ut mig i två nummer av Apportören. Fortsättning följer alltså i nästa nummer.

Före jaktspanielns intåg

De hundar man jagade med och startade på spanielprov fram till slutet av 1970-talet var av dual purpose typ, några äkta jaktspaniel fanns knappast. Under tidigt sjuttioital kom jag själv på tanken att skaffa en spaniel för kanin- och fågeljakt och rådfrågade jaktprovsdomaren Ulf Kalling, vars far Mårten hade varit med om att bilda Spanielklubben 1945. Den gamle spanielmannens råd var kort och koncist:

– Köp en wachtelhund! Det finns inga bra spaniellinjer för småviltjakt i Sverige i dag.

I brist på dugliga spaniel skaffade jag wachteln Filur, som dominerade de skånska spanieljaktproven året innan Christer Janerus och Charlie Johnsson tog över med sina jaktspaniel. Foto: Sten Christoffersson

Jag hade aldrig hört talas om wachtelhund, rasen var då mycket ovanlig. Men tack vare Ulf Kalling kom jag över en unghund hos Arne Bengtsson, legendarisk yrkesjägare på Trolleholms gods i Skåne. Med hjälp av Göran Hermelins bok *Spaniel och Retriever* började jag träna Filur till stötande hund under bössan. Bland annat tränade jag på

<< Tidiga jaktsspringrar som skrev spanielhistoria: Fr. v. SEJCH Woodcocks Sherry, Woodcocks Wendy (Madicken) och deras föräldrar Solbergs Cissy (Snyggis) och Merrydawn Soda.

kaniner längs en nedlagd järnväg i utkanten av Lund. Där mötte jag en dag Christer Janérus, som var ute i samma ärende med welsh springer spanieln Cindy (Hubbestads W Cornelia). Föga anade jag då att just Christer skulle bli den som något år senare fick mig att inse att mitt val av wachtelhund var en återvändsgränd.

Träningen gick bra tack vare Filurs goda egenskaper och min entusiasm och energi och jag anmälde honom till SSRK Södras spanieljaktprov på Högesta i september 1975. På den tiden lydde nämligen wachtelrasen under SSRK och årligen startades några wachtlar på spanielproven. Mest framgångsrik var Härje Hallgren på Gotland som gjorde wachteln Mick till jaktchampion.

Det var med bävan jag anlände till provet där jag förväntade mig få se betydligt duktigare hundar än min. Filur och jag startade i kvalificeringsklass, någon unghundsklass fanns inte då. Dömde gjorde ingen mindre än Georg Sparre, upphovsman till de ursprungliga jaktprovsreglerna för spaniel, med assistans av Charlie Johnsson (spår och vatten, som på den tiden ingick i alla prov och i alla klasser). Mina knän darrade och rösten bar knappt när jag hälsade på dessa stora män.

Filur skötte sig som han skulle och det sköts både kanin på fin stöt och ett par överflygande måsar (!) under släppet. Stadgan var det inget fel på, apporterna gick bra och så även kaninläppet (50 meter) och vattenarbetet. Så jag kunde åka hem med ett första pris med Hp samt Vp i form av en vacker silver-skål, en gång skänkt av Göran Hermelin, författaren till den bok jag slaviskt följt under träningen.

Charlie Johnsson med fr. v. Merrydawn Soda, Woodcocks Wendy (Madicken) och Solbergs Cissy (Snyggis). Soda och Snyggis betydde utan tvakan mer för tidig svensk jaktsspringeravel än några andra hundar.

På den tiden bedömdes spaniel efter ett poängsystem. Filur fick "bara" en nia på vattenarbetet eftersom han på vägen ut till anden ändrade kurs när vinden flippade upp ett näckrosblad. För övrigt kammade han hem full pott och tilldelades 89 av 90 möjliga poäng. En så hög poängsumma hade aldrig tidigare delats ut, kravet för förstapris var 70 poäng. Gissa hur jag mådde i bilen på väg hem, med Georg Sparres ord ringande i öronen som den ljuvaste musik:

– Den hunden startade i fel klass, han hade lätt vunnit den öppna klassen.

Filur och jag startade även i årets andra och sista Skåneprov, på Krapperup i oktober. På lördagen vann han den öppna klassen med Hp och Vp efter visad stadga på hare och fint apportarbete på skadskjuten vildkanin i tätta slånsnår. Och i konkurrens med några av landets främsta springrar blev han dagen därpå bästa hund i elitklass med ett tredje pris efter ett felfritt fältarbete och bra vatten men missat släpspår, som då var 400 meter. Vi hade aldrig tränat längre spår än öppenklassens 200 meter.

Charlie Johnsson med Merrydawn Soda.
Foto: Sten Christoffersson

Tyvärr dog Filur en månad senare, han blev aldrig två år gammal, och jag skaffade en ny wachtel som jag tränade och gick på prov med ett par säsonger. Celina var en mycket bra jakthund och en duktig provhund, men hon kom aldrig upp i Filurs klass.

Jag berättar denna historia av olika skäl. Dels för att teckna minnet av en duktig hund och kanske skryta lite, men främst för att ge en inblick i jaktproven före jaktspanielns tid och för att påminna om hur klok Ulf Kalling var när han avrådde mig från att köpa en spaniel.

Om du läser detta i din himmel, Ulf, vill jag uttrycka min tacksamhet. Standarden på de hundar som startade på proven var verkligen sådan att till och med en wachtelhund var ett bättre val. Och det insåg du som inbiten hundkarl och jägare. Utan ditt råd hade jag säkert slösat bort min tid på sämre hundar, åtminstone fram till den dag då Christer Janérus lyfte fjällen från mina ögon och ändrade på allt.

Det randades nämligen en ny era på jakt- och jaktprovssidorna i Spaniel-sverige, och Christer var den som visade vägen för oss andra.

Profeten Per

Christer hade inga framgångar med sin welsh, som egentligen var tänkt som sällskapshund. Men via Cindy lärde han känna Per Hultgren, den ende i vårt land som fört en welsh till jaktchampionatet (Triggers Bonny Lass, tidigt 1970-tal). Per var en tidig och varm förespråkare för jaktspaniel efter att ha blivit frälst under en resa i Storbritannien tillsammans med sin blivande fru Catarina, som då födde upp welsh springer spaniel under kennelnamnet Triggers. Under resan träffade de storheter som Keith Erlandson och John McQueen. Jägaren Per blev så imponerad av de hundar han såg, speciellt vad gäller dresserbarhet och samarbetsvilja, att han blev rasvariantens förste profet och tidigaste apostel i Skandinavien.

I en artikel i Apportören samma år berättade han om vilka fantastiska hundar han sett och skrev bland annat: "Var möjligheten att finna ett gott material till en jakthund är störst blir ganska uppenbart om man jämför karaktäristika hos aveln inom de engelska jaktstammarna med till exempel de svenska utställningsstammarna (praktiskt taget all svensk avel bedrivs med sikte på utställningar). I England utmärks aveln av jaktstammen av hänsyn till egenskaper som dresserbarhet, apporteringsförmåga, sökmönster, förmåga att finna vilt, mod, fart och stil i rörelser. De svenska hundarna avlas enbart på vad man menar är exteriöra förtjänster."

Du kan läsa hela Per Hultgrens artikel från 1972 på SSRK:s hemsida www.ssrk.se

Per ingrep också handgripligen i utvecklingen. Daisy var en importerad jaktspringer som fanns hos Carl Elofson, Revirets kennel, Ramsjöstrand. Per Hultgren och Erland Ejder (Erland hade tidigt jaktcocker som dock inte lämnade varaktiga avtryck i aveln eller på prov) hjälpte till att få henne registrerad och genom deras kontakter kom

Revirets Tiffany svepte fram som en virvelvind på de skånska jaktproven hösten 1976 och därefter var ingenting sig likt – gudskelov. Foto: Christer Janérus

hanhunden Foxburn Frederick till Revirets kennel och parades med Daisy.

Valparna föddes den 19 juli 1975 och ur denna kull köpte Christer Janérus på Pers inrådan en tik vid namn Revirets Tiffany och tränade henne för jakt och prov. De skulle slå Spanielsverige med häpnad.

Revirets Tiffany och Solbergs Cissy

Dagen då en ny och skönare värld öppnade sig för mig var på självaste fasanpremiären, den 16 oktober, 1976 på Södra avdelningens jaktprov på Sövdeborg. Jag vill minnas att Henry Hammarlund dömde och jag ställde upp med min wachtelik. Där startade även Christer Janérus med Tiffany. Vilken föreställning de bjöd på! Med en fart och effektivitet som jag aldrig skådat tidigare, till synes outtröttlig och med ögonblicklig lydnad för minsta signal sopade Tiffany banan med oss andra. Hennes överlägsenhet var total och hon vann naturligtvis med första pris, Hp och Vp.

Det var inget mindre än ett paradigmskifte. Dittills hade godkänd stadga för vilt inneburit att det gick att stoppa hunden med röst eller viselpipa vid viltkontakt, helst efter bara några meters eftergång. Här kom en

hund som arbetade med glädje och entusiasm och som villigt tvärstannade till synes utan bromssträcka när fågeln gick upp framför hennes nos. Jag hade sett en duktig jaktspringer för första gången och jag trodde knappt mina ögon. Och jag tänkte som den 18-årige Karl XII när han hörde kulorna vira kring örnen under landstigningen på Själland:

– Detta ska härnäst bli min musik.

Det blev det, men det skulle dröja. Av familjeskäl kunde jag inte skaffa en andra hund på flera år.

Ford Creek Push Off (1973) var en mycket tidig jaktspringer i Sverige

Revirets Tiffany sopade prisborden rena på de två skånska jaktproven 1976 genom att vinna unghundsklassen på Hyby och den öppna klassen på Sövdeborg. Foto: Christer Janérus

Magnus Tenfält med SEJCH Woodcocks White Lady, född 1979.

med anknytning till Solbergs kennel. Dit kom också Ford Creek Miss Kent (född 1973, registrerad 1976) och ur deras första gemensamma kull köpte Charlie Johnsson Solbergs Cissy, kallad Snyggis.

Charlie startade Snyggis på Sövdeborg 1976 och vann unghundsklassen med Hp och Vp. Men hon gav inte samma outplånliga intryck på mig som Tiffany. Båda hundarna hade mötts månaden innan på jaktprov på Hyby vid Bara utanför Svedala. Jag var inte där, men resultatlistorna förtäljer att båda fick ettor med Hp. Men det var Tiffany som vann klassen och tog vandringspriset, samma silverskål som jag och Filur erövrade året innan, med sig hem.

Cissy och Tiffany och deras förare var alltså pionjärerna på jaktsspringersidan vid svenska jaktprov. Enstaka jaktspaniel hade möjligen startats tidigare. Men de hade inte varit tränade till sin fulla potential. Dessutom hade några få hundar importerats och enbart använts som jakthundar.

Av dessa två tikar skulle Snyggis i egenskap av stamtik för Charlie Johnssons berömda Woodcock-uppfödning få den avgjort största betydelsen. Charlie startade henne på ganska många prov och hon kvalificerade sig för jaktprovskampionatet så när som på den nödvändiga tvåan på utställning.

Från jaktprovet på Rinkabyfältet i nordöstra Skåne 1985. Från vänster: okänd, Jeppe Stridh, Sten Christoffersson, Rolf Lindgren, Annika Ullner. Foto: James Lindgren

Tiffany startade i elitklass på de två Skåneproven året efter och inkasserade två tredjepris. Fältarbetet gick som en dans, men hon misslyckades konsekvent på släpspåret. Sedan startade Christer henne aldrig mer och tog inte heller några valpar på henne, men hon tjänade honom troget på jakt. Tiffany var och förblev dock en ögonöppnare för mig och för många andra. Aldrig har jag sett en hund kamma hem en öppenklass med en så självklar överlägsenhet.

Woodcocks tar täten

Från och med provsäsongen 1977 startade Charlie Johnsson inte bara Solbergs Cissy, utan även den egna importen Merrydawn Soda. Soda var en ganska lågställd, svartvit jaktsspringer, byggd för tufft jobb i täta snår. Redan året därpå var han i elitklass och under sin långa provkarriär tog han med råge de jaktmeriter som behövdes för championatet. Men den för titeln så eftertraktade utställningstvåan fick han aldrig. Eller så ställde Charlie aldrig ut honom, väl medveten om utställningsdomarnas njugga attityd gentemot jaktsspringrar.

Vissa jaktprovsdomare var också negativt inställda till de nya hundarna. Per Hultgren erinrar sig ett jaktprov:

– En jaktspaniel gick mycket bra med perfekt kontroll, men domaren tyckte hunden rörde sig för snabbt! Denne spanieldomare begrep alltså inte varför populära spanielnamn i rasens hemland var Dash och Flash! Detta gjorde att jag insåg att vi hade en lång väg att vandra i Sverige.

Tiffany och Solbergs Cissy må ha brutit isen, men det var Soda som satte allt i rullning. I stamtavlan hade Snyggis storheter från andra sidan Nord-sjön som legendariske Staxigoe Swing, Rivington Santa Claus och Markdown Muffin och Sodas pappa var ingen mindre än Burnhatch Soda. Här fanns utan tvekan avelspotential och deras första gemensamma kull blev synnerligen framgångsrik. De åtta valparna föddes i februari 1978 och tre av dem kom till ägare som var fast beslutna att träna dem till fullfjädrade stötande hundar för prov och jakt.

Dessa tre var Johnny Lundquist (Woodcocks Skim), Lars Engström (Woodcocks Smirnov) och Rolf Lindgren (Woodcocks Sherry). Dessa hundar och deras förare kom att dominera

SEJCH Woodcocks White Lady (Magnus Tenfält) född 1979, var en av flera mycket duktiga valpar efter Merrydawn Soda och Solbergs Cissy. Till typen var hon mycket lik helsystemen Woodcocks Sherry – mycket välmuskad, aningen lågställd med lång rygg och smidiga rörelser i terrängen. Bilden från 1985. Foto: Sten Christoffersson

jaktproven kring 1980. Det fanns få springrar som kunde konkurrera med dem och i den mån sådana dök upp, kom de inte sällan från senare kullar med samma föräldrar, till exempel Woodcocks White Lady (Magnus Tenfält), Woodcocks Cointreau (Tore de Flon) och Charlies egen Madicken (Woodcocks Wendy).

Charlie Johnsson hade tidigt ytterligare en jaktspingertik, Revirets Firefly (Fly), med samma föräldrar som Revirets Tiffany. Hon parades också med Soda, men valparna blev inte lika bra som Cissys. Den enda jag kommer ihåg som är värd att nämna är Lars Svensons Woodcocks Ursus, född 1979.

Woodcocks förblev den dominerande jaktspingerkenneln under lång tid och dess betydelse som banérförare för jakten över en vädresserad spaniel kan inte överskattas. Sherry, Skim och Smirnov fick sina utställningstvåor och blev jaktchampion (liksom White Lady och Cointreau), elitklassettor hade trion sammanlagt ett par dussin av.

Om Christer Janerus var föraren som öppnade våra ögon för vad en jaktavlad spaniel kan åstadkomma så var Charlie Johnsson uppfödaren som fick oss att hålla dem häpet uppspärade år ut och år in.

Inom trion Sherry, Skim och Smirnov var Sherry den absoluta stjärnan.

Rolf var en duktig, om än mycket krävande, dressör och en absolut perfektionist när det gällde hundens arbete. Men alla är barn i början och när han visade upp sin unga Sherry för mig dagarna före deras första start på jaktprov 1978 var han lika nervös och hade ungefär samma överdrivna farhågor om kvaliteten på motståndet som jag haft tre år tidigare med Filur på Högesta. Var hon bra nog?

Vi åkte ut till min jaktmark, lät henne jobba och sköt en and eller två på uppflog. Och jag kunde lugna Rolf. Sherry var inte bara bra nog, hon var överlägset bra. Den enda hund jag sett av samma klass var Tiffany den gången på Sövdeborg. Och jag hade inte fel. I första provstarten tog Sherry en unghundsetta med HP och därefter var hon närmast oslagbar på proven fram till sin alldeles för tidiga död i en olycka 1984 eller 1985.

Förutom dessa Woodcock-hundar fanns det egentligen bara en förare med hundar som hade något att säga till om på jaktproven vid denna tid, nämligen Jörgen Sandberg – evighetsmaskinen som fortfarande toppar listorna på prov och i mästerskap.

Om Jörgen och hans hundar och mycket mer från jaktspanielns barndom i Sverige kan du läsa i nästa nummer av Apportören.

Gå in på www.ssrk.se för att läsa Per Hultgrens artikel från 1972. ■